

Антоніна Нижник,

директор компанії
«МЕДКОНСАЛТИНГ»

У новій редакції Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики, що була затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України № 981 від 30 листопада 2012 р., досить багато уваги приділено кадровим питанням у діяльності ліцензіатів. Розглянемо докладніше вимоги до ліцензіатів щодо добору персоналу та деякі проблемні моменти, спричинені недостатньою деталізацією окремих положень Ліцензійних умов

Кадрові питання в нових ліцензійних умовах провадження господарської діяльності з медичної практики

У пункті 2.6 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики (*далі* — Ліцензійні умови) зазначається, що медична практика провадиться суб'єктами господарювання на підставі ліцензії та за умови укомплектованості працівниками (лікарями, провізорами, молодшими спеціалістами з медичною та фармацевтичною освітою) для провадження господарської діяльності з медичної практики. Ця вимога повторюється і в пункті 4.8 Ліцензійних умов: заклади охорони здоров'я повинні мати укомплектований

штат медичних та фармацевтичних працівників за заявленими спеціальностями, які мають спеціальну освіту і відповідають єдиним кваліфікаційним вимогам.

У Ліцензійних умовах, на жаль, не зазначено, якого саме відсотка чи коефіцієнта укомплектованості потрібно досягти ліцензіату. Для деяких закладів 100 % укомплектованість є недосяжною мрією. Отже, припустимо, що заклад охорони здоров'я має бути достатньо забезпечений кадрами для здійснення медичної практики на належному рівні. Крім того, не вказано, як слід визначати укомплектованість — з урахуванням сумісників чи без них.

На практиці проблеми виникають і з відповідністю посад та освітніх документів лікарів заявленим спеціальностям через неузгодженість освітніх програм для підготовки лікарів і молодших спеціалістів з медичною освітою з вимогами інших наказів МОЗ України.

Номенклатура лікарських спеціальностей затверджена наказом МОЗ України від 19 грудня 1997 р. № 359 «Про подальше удосконалення атестації лікарів». Однак у номенклатурі немає, наприклад, спеціальності «Внутрішні хвороби», і лікарі, які закінчили інтернатуру за цією спеціальністю, працюють на посадах лікарів-терапевтів, але фактично не відповідають заявленій спеціальності закладу «Терапія». Така ж проблема виникає і у молодших спеціалістів з медичною освітою, що, наприклад, отримали спеціальність зубних гігієністів, і не можуть нормально працювати на цій посаді через відсутність такої посади в класифікаторі професій та Довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я», затвердженому та впровадженому в дію наказом МОЗ України від 29 березня 2002 р. № 117 (далі — Довідник № 78). Отже, суб'єкти господарювання змушені або наражатися на штрафи, вводячи таку посаду до штатного розкладу попри її відсутність у класифікаторі, або приймати таких спеціалістів на інші посади.

Як і раніше, відповідно до пункту 2.7 Ліцензійних умов заклад охорони здоров'я має призначити на посаду керівника закладу охорони здоров'я особу, яка відповідає єдиним кваліфікаційним вимогам. Нагадаємо, що керівником закладу охорони здоров'я може бути не лише головний лікар. Відповідно до Переліку лікарських посад у закладах охорони здоров'я, затвердженого наказом МОЗ України від 28 жовтня 2002 р. № 385, керівники закладу охорони здоров'я можуть обіймати такі посади:

- генеральний директор;
- директор;

На практиці проблеми виникають і з відповідністю посад та освітніх документів лікарів заявленим спеціальностям через неузгодженість освітніх програм для підготовки лікарів і молодших спеціалістів з медичною освітою з вимогами інших наказів МОЗ України

- головний лікар;
- головний державний санітарний лікар — головний лікар;
- начальник;
- завідувач.

Проте з положень Ліцензійних умов не зрозуміло, чи може заклад охорони здоров'я функціонувати безпосередньо під керівництвом директора (керівника юридичної особи) чи потрібно обов'язково призначити ще й головного лікаря. Згідно з кваліфікаційною характеристикою, викладеною у Довіднику № 78, керівник закладу охорони здоров'я має відповідати таким кваліфікаційним вимогам:

- повна вища освіта (спеціаліст, магістр) за напрямом підготовки «Медицина»;
- проходження інтернатури за однією зі спеціальностей медичного профілю з наступною спеціалізацією за спеціальністю «Організація і управління охороною здоров'я», підвищення кваліфікації (курси удосконалення, стажування, передатестаційні цикли тощо);
- наявність сертифіката лікаря-спеціаліста та посвідчення про присвоєння (підтвердження) кваліфікаційної категорії з цієї спеціальності.

Тож, виходячи із сказаного вище, можна зробити висновок, що не має значення, як називається посада керівника закладу охорони здоров'я — директор чи головний лікар, головне, щоб особа, яка обіймає цю посаду, відповідала єдиним кваліфікаційним вимогам.

Докладніше вимоги до персоналу закладу охорони здоров'я прописані в розділі III Ліцензійних умов. Відповідно до пункту 3.1 Ліцензійних умов та згідно зі статтею 74 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII (до провадження медичної діяльності можуть залучатися тільки особи, які мають спеціальну освіту і відповідають єдиним кваліфікаційним вимогам. Такі вимоги встановлені Довідником № 78, наказом МОЗ України від 19 грудня 1997 р. № 359 «Про подальше удосконалення атестації лікарів», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 14 січня 1998 р. за № 14/2454 (далі — Наказ № 359) та наказом МОЗ України від 23 листопада 2007 р. № 742 «Про атестацію молодших спеціалістів з медичною освітою», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 12 грудня 2007 р. за № 1368/14635 (далі — Наказ № 742).

Відповідність спеціальним освітнім та кваліфікаційним вимогам може засвідчуватися:

- 1) дипломом про вищу медичну освіту державного зразка;
- 2) сертифікатом лікаря-спеціаліста встановленого зразка, виданим вищими медичними навчальними закладами, закладами післядипломної освіти III–IV рівнів акредитації відповідно до Положення про порядок проведення атестації лікарів, затвердженого Наказом

№ 359. Слід мати на увазі, що не всі лікарі України, особливо це стосується лікарів старшої вікової категорії, мають сертифікати лікаря-спеціаліста встановленого зразка, оскільки до прийняття наказу Міністерства охорони здоров'я України від 21 листопада 1991 р. № 168 «Про подальше удосконалення атестації лікарів» (нині втратив чинність), яким було встановлено форму цього сертифіката, тобто майже до 1992 року (а подекуди і рік-два потому), проходження первинної спеціалізації у лікарів не супроводжувалося видачею сертифіката. Для цієї категорії лікарів своєрідною заміною сертифіката може бути посвідчення (свідоцтво) про проходження інтернатури чи інший документ про спеціалізацію за конкретною лікарською спеціальністю. Крім того, інтернатура як первинна спеціалізація лікарів була введена Постановою ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР від 5 червня 1968 р. № 517

Не має значення, як називається посада керівника закладу охорони здоров'я — директор чи головний лікар, головне, щоб особа, яка обіймає цю посаду, відповідала єдиним кваліфікаційним вимогам

«Про заходи щодо подальшого вдосконалення охорони здоров'я та розвитку медичної науки в країні», отже, лікарі, що проходили навчання до цього періоду, як правило, не мають жодних документів про проходження первинної спеціалізації;

- 3) посвідченням про присвоєння (підтвердження) відповідної кваліфікаційної категорії з лікарських спеціальностей затвердженого зразка відповідно до Положення про порядок проведення атестації лікарів, затвердженого Наказом № 359;
- 4) посвідченням про присвоєння (підтвердження) відповідної кваліфікаційної категорії зі спеціальностей молодших спеціалістів з медичною освітою відповідно до Наказу № 742;
- 5) свідоцтвом про проходження (підвищення) кваліфікації та перепідготовки молодших спеціалістів з медичною освітою встановленого зразка, виданим вищими медичними навчальними закладами (закладами післядипломної освіти) I–III рівнів акредитації, відповідно до Положення про Свідоцтво про проходження підвищення кваліфікації та перепідготовки молодших медичних та фармацевтичних спеціалістів, затвердженого наказом МОЗ від 7 вересня 1993 р. № 198, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 31 грудня 1993 р. за № 208.

Відповідно до пункту 3.2 Ліцензійних умов лікарі, які не працюють за конкретною лікарською спеціальністю більше трьох років, не можуть займатися лікарською діяльністю з цієї спеціальності і допускаються до медичної практики після проходження стажування відповідно до наказу МОЗ України від 17 березня 1993 р. № 48 «Про порядок направлення на

стажування лікарів і їх наступного допуску до лікарської діяльності», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 1 квітня 1993 р. за № 19.

На практиці ця нібито нескладна вимога Ліцензійних умов викликає дуже багато проблем, особливо щодо лікарів, які спеціалізуються за кількома лікарськими спеціальностями. Підтвердженням наявності стажу роботи за спеціальністю, як правило, є трудова книжка, але трапляються випадки, коли лікар працює за своєю другою (а то і третьою, і четвертою)

спеціальністю за сумісництвом в іншому закладі (а то і декількох інших) охорони здоров'я за сумісництвом і ніяк не фіксує цей факт у трудовій книжці.

Відповідно до Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників, затвердженої наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України від 29 липня 1993 р. № 58, який зареєстровано в Міністерстві юстиції України 17 серпня 1993 р. за № 110, запис про роботу за сумісництвом вноситься за бажанням працівника. Тож для того щоб відповідати вимогам Ліцензійних умов, варто такі записи робити. Це значно полегшує співпрацю з базами підвищення кваліфікації та атестаційними комісіями у випадку наміру лікаря отримати чи підтвердити кваліфікаційну категорію за своєю другою спеціальністю.

Відповідно до пункту 3.3 Ліцензійних умов особи, які пройшли медичну підготовку в навчальних закладах іноземних країн, допускаються до професійної діяльності в Україні згідно з Порядком надання права на професійну діяльність в Україні особам, які пройшли медичну або фармацевтичну підготовку в навчальних закладах іноземних країн, затвердженим наказом МОЗ України від 19 серпня 1994 р. № 118-с (зі змінами), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 12 вересня 1994 р. за № 218/428 (далі — Наказ № 118-с).

Найскладнішим етапом отримання дозволу на медичну практику, згідно з відповідним порядком, є, як правило, проходження процедури встановлення еквівалентності документів про освіту — тобто нострифікації. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 924 процедуру нострифікації проводить ДП «Інформаційно-іміджевий центр». На цю процедуру відведено від 5 до 80 робочих днів залежно від країни, де була здобута вища освіта. Зазначена процедура є платною й іноді потребує досить тривалої підготовки документів.

Документи про освіту (дипломи) країн колишнього СРСР, видані до 15 травня 1992 року, не потребують нострифікації.

Підтвердженням наявності стажу роботи за спеціальністю, як правило, є трудова книжка, але трапляються випадки, коли лікар працює за своєю другою (а то і третьою, і четвертою) спеціальністю за сумісництвом в іншому закладі (а то і декількох інших) охорони здоров'я за сумісництвом і ніяк не фіксує цей факт у трудовій книжці

Після успішного проходження нострифікації необхідно звернутися до департаменту кадрової політики та запобігання корупції Міністерства охорони здоров'я України (для молодших спеціалістів з медичною освітою — до відповідного департаменту обласних управлінь охорони здоров'я) для отримання дозволу на здійснення медичної практики згідно з Порядком надання права на професійну діяльність в Україні особам, які пройшли медичну або фармацевтичну підготовку в навчальних закладах іноземних країн, затвердженим Наказом № 118-с. На практиці перелік документів, які подаються до МОЗ, не завжди збігається з Наказом № 118-с. Особа, яка бажає провадити медичну практику на території України, подає заяву (лікарі та провізори — в МОЗ, молодші спеціалісти з медичною освітою — в обласні управління охорони здоров'я), до якої додаються:

- довідка про визнання диплома (видається в результаті нострифікації);
- диплом (інший документ про освіту);
- сертифікат спеціаліста;
- документ, що підтверджує стаж роботи;
- документи про рівень кваліфікації (посвідчення про підвищення кваліфікації та наявність кваліфікаційної категорії за спеціальністю);
- документ, що підтверджує особу заявника.

Додатково, як правило, МОЗ просить додати довідку про присвоєння індивідуального податкового номера, виданого в Україні, дозвіл на проживання в Україні тощо. Крім цього, за результатами заяви часто призначаються додаткові умови отримання дозволу на медичну практику — наприклад, стажування, тривалість якого визначається фахівцями МОЗ залежно від рівня освіти та кваліфікації. Також варто не забувати про те, що якщо фахівець не є громадянином України, для його працевлаштування необхідно отримати дозвіл центру зайнятості на працевлаштування іноземних громадян.

У пункті 4.15 Ліцензійних умов окремо наголошено, що суб'єкти господарювання, які провадять медичну практику, повинні затвердити норми робочого часу відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 25 травня 2006 р. № 319 «Про затвердження норм робочого часу для працівників закладів та установ охорони здоров'я», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 9 червня 2006 р. за № 696/12570 (далі — Наказ № 319). Наказом № 319 встановлюються такі норми:

38,5 години на тиждень — для керівників структурних підрозділів (відділень, відділів, лабораторій, кабінетів тощо) з числа лікарів та

Особи, які пройшли медичну підготовку в навчальних закладах іноземних країн, допускаються до професійної діяльності в Україні згідно з Порядком надання права на професійну діяльність в Україні особам, які пройшли медичну або фармацевтичну підготовку в навчальних закладах іноземних країн, затвердженим наказом МОЗ України

фахівців з базовою та неповною вищою освітою, керівників закладів охорони здоров'я з числа фахівців з базовою та неповною вищою освітою, лікарів та фахівців з базовою та неповною вищою медичною освітою (середнього медичного персоналу), медичних реєстраторів, дезінфекторів закладів охорони здоров'я (структурних підрозділів) за винятком тих, хто працює у шкідливих умовах праці:

- лікарняних, санаторно-курортних закладів, профілакторіїв;
- амбулаторно-поліклінічних закладів (за винятком лікарів, зайнятих виключно амбулаторним прийомом хворих);
- закладів переливання крові, швидкої та екстреної і консультативної медичної допомоги, медицини катастроф;
- санітарно-профілактичних закладів;
- молочних кухонь, будинків дитини, дитячих будинків;
- шкіл, дитячих садків (ясел), ліцеїв, коледжів, інших закладів та установ освіти і соціального захисту населення;
- інформаційно-аналітичних центрів медичної статистики;
- бюро судово-медичної експертизи;
- клінік, лабораторій та інших структурних підрозділів охорони здоров'я науково-дослідних інститутів, вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації.

33 години на тиждень — для лікарів, зайнятих виключно амбулаторним прийомом хворих:

- амбулаторно-поліклінічних закладів;
- амбулаторно-поліклінічних підрозділів лікувально-профілактичних закладів, пунктів охорони здоров'я (здоровпунктів), фельдшерських та фельдшерсько-акушерських пунктів (у тому числі сільських та селищних рад);
- центрів (бюро) медико-соціальної експертизи, лікарсько-консультативних комісій;
- лікарів та середнього медичного персоналу, які працюють протягом усього робочого часу на медичних генераторах ультракороткохвильової частоти потужністю більше ніж 200 ват.

У ті дні, коли згідно з графіком роботи або правилами внутрішнього трудового розпорядку ці лікарі працюють у стаціонарі (чергування), на дільниці, проводять санітарно-просвітню та профілактичну роботу, диспансеризацію, тривалість їх робочого дня встановлюється за пунктом 1.1 Наказу № 319.

40 годин на тиждень:

- для керівників закладів та установ охорони здоров'я, їх заступників, головних бухгалтерів та їх заступників, керівників відділів, служб та інших підрозділів (за винятком лікарів та фахівців з базовою та неповною вищою медичною освітою — керівників структурних підрозділів та закладів охорони здоров'я, у тому числі амбулаторно-

поліклінічних), головних фахівців (головних медичних сестер, головних фельдшерів, головних інженерів, головних енергетиків, головних технологів тощо), фахівців, технічних службовців та робітників (за винятком тих, хто працює у шкідливих умовах праці);

- для провізорів, фармацевтів аптек, зайнятих тільки відпусканням ліків та інших товарів аптечного асортименту;
- для молодших медичних сестер, молодших медичних сестер з догляду за хворими, сестер-господинь (за винятком тих, хто працює із шкідливими умовами праці).

Інформація про освітньо-кваліфікаційні характеристики лікарів та молодших спеціалістів із медичною освітою (реквізити дипломів, посвідчень про категорії тощо) вказуються у **Відомостях суб'єкта господарювання про наявність персоналу із зазначенням його освітнього і кваліфікаційного рівня та стажу роботи за спеціальністю, необхідного для провадження медичної практики**, що подаються для отримання ліцензії. При перевірках дотримання ліцензійних умов завжди перевіряється відповідність документів як лікарів (*див. зразок № 1*), так і молодших спеціалістів із медичною освітою (*див. зразок № 2*), тому дуже важливо заповнити їх правильно. Розбіжність між фактично наявними та поданими документами може бути підставою для анулювання ліцензії.

ВІДОМІСТЬ
СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ПРО НАВНІСТЬ ПЕРСОНАЛУ
ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ ЙОГО ОСВІТНЬОГО І КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ
ТА СТАЖУ РОБОТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНОСТЮ, НЕОБХІДНОГО ДЛЯ ПРОВДЖЕННЯ МЕДИЧНОЇ ПРАКТИКИ
 від «___» _____ 2013 року
 № 3

2. Відомості про відповідність кваліфікаційним вимогам лікарів та провізорів за такою формою:

№ п/п	П. І. Б.	Займана посада працівника	Дата і номер документа щодо прийняття на роботу / фізична особа — підприємець вказує приємець (за наявності), Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців	Основна робота або за сумісництвом / фізична особа — підприємець вказує реквізити попередніх ліцензій (за наявності), спеціальності, за якими провадились медична практика	Диплом (спеціальність, серія, номер, дата, ким виданий)	Лікарська спеціальність після проходження інтернатури	Сертифікат лікаря-спеціаліста (спеціальність, серія, номер, дата, ким виданий), реквізити інших документів, що засвідчують право обіймати займану посаду	Посвідчення про присвоєння (підтвердження) відповідної кваліфікаційної категорії (спеціальність, серія, номер, дата, ким видано, категорія)
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Медичний центр ТОВ «Веселка», 11111, м. Київ, вул. Хрещатик, 1
 найменування структурного підрозділу та його місцезнаходження

1	Іванов Іван Іванович	Лікар акушер-гінеколог	Наказ № 4-к від 03.12.2012	За сумісництвом	Диплом за спеціальністю «Лікувальна справа», № серія АА, № 11111 від 30.06.2000, виданий Національним академією післядипломної освіти ім. П. Шуплика університетом ім. О. О. Богомольця	акушерство і гінекологія	Сертифікат лікаря-спеціаліста за спеціальністю «акушерство і гінекологія», № 7777 від 20.06.2007, виданий Національною медичною академією післядипломної освіти ім. П. Шуплика	Посвідчення про присвоєння кваліфікаційної категорії за спеціальністю «акушерство та гінекологія», № 2388 від 11.10.2012, видане атестаційною комісією при Міністерстві Укрони здоров'я України, друга категорія
---	----------------------	------------------------	----------------------------	-----------------	---	--------------------------	--	--

ВІДОМОСТІ
СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ПРО НАЯВНІСТЬ ПЕРСОНАЛУ
ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ ЙОГО ОСВІТЬОГО І КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ
ТА СТАЖУ РОБОТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНОСТЮ, НЕОБХІДНОГО ДЛЯ ПРОВАДЖЕННЯ МЕДИЧНОЇ ПРАКТИКИ

від «___» _____ 2013 року

№ 3

...

3. Відомості про відповідність кваліфікаційним вимогам молодших спеціалістів з медичною та фармацевтичною освітою за такою формою **:

№ п/п	П. І. Б.	Займана посада та спеціальність	Дата і номер документа прийняття на роботу	Основна робота або за сумісництвом	Диплом (спеціальність, серія, номер, дата, ким видано)	Свідчення про проходження підвищення кваліфікації (спеціальність, серія, номер, дата, ким видано)	Посвідчення про присвоєння (підтвердження) відповідної кваліфікаційної категорії (спеціальність, серія, номер, дата, ким видано, категорія)
1	2	3	4	5	6	7	8
<p>Медичний центр ТОВ «Веселка», 11111, м. Київ, вул. Хрещатик, 1 Найменування структурного підрозділу та його місцезнаходження</p>							
1	Павленко Валентина Семенівна	Сестра медична Сестринська справа	Наказ № 7-к від 22.11.2012	Основна робота	Диплом за спеціальністю «Сестринська справа», серія КК № 555555 від 01.07.1993, виданий Київським медичним училищем № 2	—	Посвідчення про присвоєння (відповідної кваліфікаційної категорії за спеціальністю «Сестринська справа», № 999 від 26.09.2009, видане Територіальним медичним об'єднанням м. Києва «Либідське», вища категорія